

Bruxelles, 7.10.2020.
COM(2020) 620 final

KOMUNIKACIJA KOMISIJE EUROPSKOM PARLAMENTU I VIJEĆU

**Unija jednakosti:
strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma**

{SWD(2020) 530 final}

Gdje je ljudskost dok se Romi u našem društvu svakodnevno suočavaju sa socijalnom isključenošću, a pojedinci nailaze na prepreke zbog druge boje kože ili druge vjere?

Predsjednica Komisije von der Leyen, stanje Unije 2020.

Dužnost je Europe zaštititi svoje manjine od rasizma i diskriminacije. Antiromizam moramo zamijeniti otvorenošću i prihvaćanjem, govor mržnje i zločin iz mržnje tolerancijom i poštovanjem ljudskog dostojanstva, a nasilništvo edukacijom o holokaustu. Ponajviše moramo promicati raznolikost kao neprocjenjiv dar zbog kojeg je Europa snažna i otporna. Zato Komisija poziva sve države članice da se pridruže obećanju da će okončati rasizam i diskriminaciju, koji uvelike pogađaju naše mnogobrojne romske etničke manjine. Pozivamo države članice da se obvežu na novi strateški okvir EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma kako bi se postigla socijalna pravednost i veća jednakost u pravom smislu te riječi.

Izjava predsjednice von der Leyen, potpredsjednice Jourove i povjerenice Dalli uoči Dana sjećanja na romske žrtve holokausta 2020.

I. UVOD

Stvaranje Unije jednakosti jedan je od glavnih prioriteta Komisije. EU raspolaže pravnim instrumentima i sveobuhvatnom politikom za izgradnju istinske Unije jednakosti. Ipak, kako je istaknuto u akcijskom planu EU-a za suzbijanje rasizma za razdoblje 2020.–2025.¹, diskriminacija na temelju rasnog ili etničkog podrijetla još uvijek postoji. To se posebno odnosi na Rome² koji često ostaju marginalizirani. Mnogi europski Romi, njih oko 10 do 12 milijuna³, i dalje se svakodnevno suočavaju s diskriminacijom, antiromizmom⁴ i socioekonomskom isključenošću.

Komisija je 2011. donijela **okvir EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020**⁵. Ponajprije je bio namijenjen suzbijanju socioekonomske isključenosti Roma u EU-u i zemljama proširenja promicanjem jednakog pristupa obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi i stanovanju. U njemu se poziva države članice da osmisle nacionalne strategije integracije Roma, imenuju nacionalne kontaktne točke za Rome⁶ i odrede nacionalne ciljeve. Vijeće je poslije dvije godine donijelo Preporuku o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama, u kojoj su se državama članicama pružile smjernice kako ojačati provedbu nacionalnih strategija⁷. Regija zapadnog Balkana dobrovoljno je provela usklađivanje s okvirom EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020.

¹ Unija ravnopravnosti: Akcijski plan EU-a za antirasizam za razdoblje 2020.–2025. – [COM\(2020\) 565 final](#).

² Krovni pojam „Romi” odnosi se na niz različitih skupina romskog podrijetla kao što su: Romi, Sinti, Kale, Romaničeli i Bojaši/Rudari. Obuhvaća i skupine kao što su Aškali, Egipćani, Jeniši, Domi, Lomi, Romi i Abdali te putničko stanovništvo označeno administrativnim pojmom *gens du voyage*, kao i osobe koje se izjašnjavaju kao Cigani, Tsigani ili Tzigani, ne negirajući pritom posebna obilježja tih skupina.

³ [Procjene Vijeća Europe za 2012.](#)

⁴ Antiromizam (poseban oblik rasizma prema Romima) povijesno je ukorijenjen strukturni fenomen koji se pojavljuje na institucionalnoj, socijalnoj i međuljudskoj razini. Potječe od toga kako većina gleda na one koji se smatraju „ciganima” i kako prema njima postupa. Ukorićen je u procesu „otuđivanja” koji se temelji na negativnim, ali i pozitivnim stereotipima u pogledu stranoga i neobičnoga. Iako među zagovornicima potrebe za jačanjem borbe protiv antiromizma postoji konsenzus oko njegova razumijevanja, razvila se rasprava o samom terminu. Europski parlament (u rezolucijama iz [2015.](#), [2017.](#), [2019.](#) i [2020.](#)), Komisija (u [godišnjim komunikacijama](#) u razdoblju od 2015. do 2019. i u [zaključnom dokumentu](#) iz 2018.), Vijeće (u preporuci iz [2013.](#) i zaključcima iz [2016.](#)) i [Vijeće Europe](#) prepoznali su antiromizam kao prepreku uključivanju, a time i važnost njegova suzbijanja. Pri pisanju pojmova Komisija se služi prijedlozima [Saveza protiv antiromizma](#), prihvaćajući pritom da različiti termini mogu biti prikladni u različitim nacionalnim kontekstima.

⁵ [COM\(2011\) 173 final](#).

⁶ Nacionalni predstavnici imenovani kao kontaktne točke za nacionalnu strategiju za Rome s ovlastima da koordiniraju njezin razvoj i provedbu na nacionalnoj razini. Nakon donošenja okvira EU-a predstavnici su imenovani u svim državama članicama, osim u Malti koja nema nijednu romsku zajednicu.

⁷ Preporuka Vijeća od 9. prosinca 2013. o djelotvornim mjerama integracije Roma u državama članicama ([SL C 378/1, 24.12.2013.](#)).

Ta su dva instrumenta bila važna⁸ kako bi uključivanje Roma zauzelo visoko mjesto u programima EU-a i nacionalnim programima i za mobilizaciju politike, pravnih instrumenata i instrumenata financiranja EU-a. Ipak, ukupni **napredak u integraciji Roma bio je ograničen** tijekom posljednjih 10 godina, premda postoje znatne razlike u različitim područjima politika i među zemljama⁹. Obrazovanje je područje koje bilježi najveći napredak, posebno smanjenjem ranog napuštanja školovanja i poboljšanjem sudjelovanja u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju te obveznom školovanju. Međutim, povećao se broj slučajeva segregacije romskih učenika u obrazovanju¹⁰. Rizik od siromaštva i samoprocjena zdravstvenog statusa Roma poboljšani su, no zdravstveno osiguranje i dalje je ograničeno. Pristup zapošljavanju nije se poboljšao, dok se udio mladih Roma koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih čak i povećao. Posebno zbog neodgovarajućeg i segregiranog načina stanovanja, stambena situacija još je uvijek nepovoljna. Postoje dokazi o određenom smanjenju broja iskustava diskriminacije među Romima i o tome da ih je opće stanovništvo bolje prihvatilo. No antiromizam, zločin iz mržnje, trgovanje Romima, posebno ženama i djecom, i dalje uzrokuju veliku zabrinutost¹¹.

Zaključkom okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma pruža se mogućnost djelotvornijeg pristupa rješavanju ovog opetovanog neuspjeha. To je još važnije i zbog toga što je pandemija bolesti COVID-19 istaknula **krajnju izloženost isključenih i marginaliziranih romskih zajednica negativnim utjecajima na zdravlje i socioekonomskim utjecajima**.

Kako bi se postigao veći i brži napredak, u ovoj se Komunikaciji utvrđuje novi strateški okvir EU-a za Rome, kojim se promiče djelotvorna **jednakost**, socioekonomsko **uključivanje** i smisleno **sudjelovanje** Roma. Iako se države članice izravno bave pokretanjem stvarnih promjena za Rome, što zahtijeva pojačanu političku obvezu, EU im može pomoći da osmisle djelotvoran pristup i za to im osigurati odgovarajuće mehanizme. Ovaj se strateški okvir temelji na rezultatima evaluacije prethodnog okvira, opsežnim savjetovanjima¹², godišnjim ocjenama provedbe nacionalnih strategija¹³ i analizi razloga za ograničenu djelotvornost prethodnih mjera¹⁴. Njime se odgovara na pozive Europskog parlamenta, Vijeća i civilnog društva za pojačanom inicijativom¹⁵ EU-a nakon 2020. U njemu se ističe da nisu svi Romi socijalno isključeni, ali da svi mogu doživjeti diskriminaciju i oslabljivanje položaja. Potreban je intersekcijski pristup prilagođen kombinaciji etničkog podrijetla s drugim aspektima identiteta i načinima na koji takva preklapanja pridonose jedinstvenim iskustvima diskriminacije¹⁶.

⁸ Kao što je vidljivo iz evaluacije okvira: [COM\(2018\) 785 final](#), [SWD\(2018\) 480 final](#).

⁹ Izvješće o evaluaciji okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020., [COM\(2018\) 785 final](#).

¹⁰ Prema Direktivi Vijeća [2000/43/EZ](#) od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo („Direktiva o rasnoj jednakosti”), Komisija je pokrenula postupke zbog povrede protiv triju država članica (CZ, HU i SK) zbog segregacije romske djece u školama.

¹¹ Izvješće o evaluaciji okvira EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020., [COM\(2018\) 785 final](#).

¹² Vidjeti popratni dokument [SWD\(2020\) 530 final](#), Prilog 1.

¹³ [COM\(2019\) 406](#), [SWD\(2019\) 320](#), [sva godišnja izvješća](#).

¹⁴ [Metaevaluacija intervencija za uključivanje Roma](#).

¹⁵ Vidjeti [Europski parlament 2020.](#), [2019.](#), [Vijeće](#), [civilno društvo](#).

¹⁶ U skladu s člankom 10. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU), pri „utvrđivanju i provedbi svojih politika i aktivnosti, Unija je usmjerena borbi protiv diskriminacije na temelju spola, rase, etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije”. Europski institut za ravnopravnost spolova definira „intersekcionalnost” kao „analitički alat za proučavanje, razumijevanje i reagiranje na načine na koje se spol i rod preklapaju s ostalim osobinama ili identitetima pojedinca i kako ta preklapanja doprinose jedinstvenom iskustvu diskriminacije”. Ta se definicija jednako primjenjuje na svaki oblik diskriminacije.

Ovim se strateškim okvirom EU-a za Rome pridonosi i nekim drugim inicijativama. Njime se izravno pridonosi provedbi akcijskog plana EU-a za suzbijanje rasizma, europskog stupa socijalnih prava¹⁷ i postizanju ciljeva iz Programa UN-a do 2030. i ciljeva održivog razvoja¹⁸.

Ostvarivanje jednakosti i uključenosti zahtijeva povećanu upotrebu i bolje usmjeravanje resursa te **uključivanje i partnerstvo** romskih zajednica, svih razina vlasti, sektora i dionika (nacionalne vlade, institucije EU-a, međunarodne organizacije, civilno društvo, poslovni sektor i akademska zajednica). Bliska suradnja između europske i nacionalne razine posebno je važna. Na razini EU-a, tim se strateškim okvirom utvrđuju ambiciozni zajednički ciljevi i težnje. Na nacionalnoj razini, vlade bi trebale razviti čvrste nacionalne strateške okvire za Rome kako bi preuzele dugoročne obveze i blisko surađivale s institucijama EU-a u pitanjima jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma. Kao što je predloženo u zaključcima Vijeća iz 2016.,¹⁹ Komisija donosi **prijedlog za reviziju i zamjenu Preporuke Vijeća iz 2013.**

II. ZAJEDNIČKI CILJEVI ZA JEDNAKOST, UKLJUČIVANJE I SUDJELOVANJE ROMA

Evaluacija postojećeg okvira i zaključci koje su iz nje izveli Europski parlament, Vijeće i nekoliko europskih i nacionalnih organizacija civilnog društva²⁰ **ukazuju na potrebu za obnovom i povećanjem obveze postizanja jednakosti, uključenosti i sudjelovanja Roma** kako na europskoj tako i na nacionalnoj razini. Pojačavanje obveze nužno je kako bi se suzbila trajna diskriminacija, uključujući antiromizam, i kako bi se poboljšalo uključivanje Roma u pogledu obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene skrbi i stanovanja²¹. Romi bi trebali biti uključeni u taj proces od osmišljavanja mjera pa sve do njihove provedbe. Istodobno, u mjerama bi se trebala uzeti u obzir raznolikost i potrebe pojedinih skupina unutar romskog stanovništva.

Komisija stoga utvrđuje **sedam ciljeva** na razini EU-a za razdoblje do 2030. Od njih su tri cilja horizontalna u područjima jednakosti, uključivanja i sudjelovanja. Preostala četiri sektorski su ciljevi u području obrazovanja, zapošljavanja, stanovanja i zdravstvene skrbi. Za djelotvornu provedbu tih ciljeva potrebno je osigurati da uključuju mogućnost mjerenja napretka. Zbog toga Komisija po prvi put predlaže kvantitativne **glavne ciljeve** EU-a za praćenje napretka u

¹⁷ 1. načelo (kvalitetno i uključivo obrazovanje), 3. načelo (jednake mogućnosti) i 20. načelo (pristup osnovnim uslugama) posebno su važni za Rome i služe kao smjernice za upotrebu sredstava EU-a za ciljeve i glavne mjere.

¹⁸ Težnjom Programa da se „nikoga ne izostavi” otvaraju se znatne mogućnosti za poboljšanje položaja Roma u Europi. Rješavanjem problema s kojima se suočavaju Romi, EU se može približiti postizanju ciljeva održivog razvoja. Ciljevi održivog razvoja br. 1. i 2. (smanjenje siromaštva i gladi), 3. i 4. (potpora zdravlju i dobrobiti i kvalitetno obrazovanje za sve), 6. i 7. (pristup vodi sigurnoj za piće i sanitarnom sustavu te povoljnoj i čistoj energiji), 10. i 11. (smanjenje nejednakosti unutar zemalja i među njima te uključivi i održivi gradovi i zajednice) i 16. (uključiva društva, pravosuđe dostupno svima i djelotvorne, odgovorne i uključive institucije) posebno su važne pristupne točke.

¹⁹ U Zaključcima Vijeća iz 2016. od Komisije se tražilo da predloži inicijativu za razdoblje nakon 2020. i u nju uključi prijedlog za reviziju Preporuke Vijeća iz 2013. o [ubrzavanju procesa integracije Roma](#).

²⁰ Rezolucija Europskog parlamenta od 17. rujna 2020. o provedbi nacionalnih strategija integracije Roma: borba protiv negativnih stavova prema osobama romskog podrijetla u Europi ([P9_TA\(2020\)0229](#)); Rezolucija Europskog parlamenta od 12. veljače 2019. o potrebi za jačim strateškim okvirom EU-a za nacionalne strategije integracije Roma nakon 2020. i o osnaživanju borbe protiv anticiganizma ([P8_TA\(2019\)0075](#)); Zaključak Vijeća EPSCO od 24. listopada 2019. o ekonomiji dobrobiti ([13432/19](#)), kojim se poziva Komisiju da *obnovi* obvezu uključivanja Roma. Usto, na Konferenciji na visokoj razini o okviru EU-a za nacionalne strategije integracije Roma održanoj u Bukureštu od 4. do 5. ožujka 2019. sudionici su pozvali Komisiju da predloži ambiciozni novi okvir EU-a za razdoblje nakon 2020., dok su države članice i zemlje proširenja pozvali da povećaju svoju obvezu integracije Roma. Informacije Predsjedništva ([7003/19](#), 14.3.2019.).

²¹ O potrebi za jasnijim naglaskom na borbi protiv antiromizma i diskriminacije u okviru EU-a za razdoblje nakon 2020. vidjeti [preporuke stručnjaka](#) izrađene nakon Konferencije „Kako riješiti problem antiromizma u okviru EU-a za Rome za razdoblje nakon 2020.?” (Beč, 27.11.2018.).

postizanju tih ciljeva. Iako je za takve ciljeve potrebno ostvariti minimalni napredak do 2030., **dugoročni cilj i dalje je osigurati djelotvornu jednakost i otkloniti razlike između Roma i općeg stanovništva.** Ti su ciljevi plod iskustva stečenog na temelju istraživanja među romskim zajednicama i rezultat su opsežnih savjetovanja koja uključuju Agenciju Europske unije za temeljna prava, države članice, kao i romsko i proromsko civilno društvo²². U shematskim prikazima u nastavku navode se sedam spomenutih ciljeva, ciljevi na razini EU-a, napredak koji je potrebno ostvariti i trenutna situacija.²³.

OSIGURAVANJE DJELOTVORNE JEDNAKOSTI, UKLJUČIVANJA I SUDJELOVANJA HORIZONTALNI CILJEVI I TEŽNJE DO 2030.

Crvena: cilj na razini EU-a za minimalni napredak koji je potrebno ostvariti do 2030.

Zelena: minimalni napredak koji je potrebno ostvariti u pogledu Roma do 2030.

Plava: zadnji dostupni podaci prema kojima će se mjeriti napredak.

1. Suzbijati i sprečavati antiromizam i diskriminaciju

Smanjiti udio Roma koji su doživjeli diskriminaciju najmanje za pola

- kako bi se osiguralo da do 2030. manje od 13 % Roma doživi diskriminaciju
- iskustvo diskriminacije među Romima: 26 % (posljednjih 12 mjeseci), 41 % (posljednjih 5 godina)

Smanjiti udio općeg stanovništva kojem nije ugodno imati Rome za susjede najmanje za trećinu

- kako bi se osiguralo da do 2030. udio općeg stanovništva kojem nije ugodno imati Rome za susjede bude manji od 30 %
- udio općeg stanovništva kojem nije ugodno imati Rome za susjede: 46 %

2. Smanjiti siromaštvo i socijalnu isključenost kako bi se otklonile socioekonomske razlike između Roma i općeg stanovništva

Smanjiti razlike u siromaštvu između Roma i općeg stanovništva najmanje za pola

- kako bi se osiguralo da do 2030. većina Roma izbjegne siromaštvo
- stopa „rizika od siromaštva”: Romi 80 %; opće stanovništvo 16,8 % (razlika od 63,2 postotnih bodova)

Smanjiti razlike u siromaštvu između romske djece i druge djece najmanje za pola

- kako bi se osiguralo da do 2030. većina romske djece izbjegne siromaštvo
- romska djeca: 85 %; djeca općenito: 19,6 % (razlika: 65,4 postotnih bodova)

3. Promicati sudjelovanje jačanjem položaja, suradnjom i povjerenjem

Osposobiti i uključiti najmanje 90 nevladinih organizacija u koordinirano praćenje romskog civilnog društva na razini EU-a

- Nevladine organizacije uključene u projekt praćenja romskog civilnog društva: 85

Osigurati sudjelovanje romskih nevladinih organizacija kao punopravnih članova nacionalnih odbora za praćenje za sve programe koji se bave potrebama romskih zajednica

Udvostručiti udio Roma koji prijavljuju svoje iskustvo diskriminacije

- kako bi se osiguralo da do 2030. najmanje 30 % romskih žrtava prijavi diskriminaciju
- udio onih koji su prijavili posljednji slučaj diskriminacije koju su doživjeli (u bilo kojem području) u posljednjih 5 godina: 16 %

Potaknuti sudjelovanje Roma u političkom životu na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini i na razini EU-a (u državama članicama sa znatnim brojem romskog stanovništva)

- kako bi se osiguralo da se registriraju kao glasači, da glasaju i da se kandidiraju

²² Vidjeti popratni dokument SWD(2020) 530 final.

²³ Za daljnje informacije o oznakama pokazatelja i izvorima podataka vidjeti Prilog 2. i izvješće o [okviru za praćenje inicijative EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma za razdoblje nakon 2020.](#) radne skupine za pokazatelje koji se odnose na Rome i izvješćivanje (koja koordinira Agencija Europske unije za temeljna prava, uključujući nacionalne kontaktne točke za Rome, nacionalne zavode za statistiku i Komisiju).

SEKTORSKI CILJEVI

4. Povećati djelotvoran jednak pristup kvalitetnom uključivom redovnom obrazovanju

Smanjiti razlike u sudjelovanju u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju najmanje za pola

- kako bi se osiguralo da do 2030. najmanje 70 % romske djece sudjeluje u predškolskom obrazovanju
- sudjelovanje u ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju (3+): Romi 42 %; opće stanovništvo 92,2% (razlika od 50,2 postotnih bodova)

Smanjiti razlike u završetku višeg sekundarnog obrazovanja najmanje za trećinu

- kako bi se osiguralo da do 2030. većina mladih Roma završi barem više sekundarno obrazovanje, odnosno srednju školu
- završeno više sekundarno obrazovanje ili iznad: Romi 28 %; opće stanovništvo 83,5% (razlika od 55,5 postotnih bodova)

Nastojati otkloniti segregaciju smanjenjem udjela romske djece koja pohađaju segregirane osnovne škole najmanje za pola (u državama članicama sa znatnim brojem romskog stanovništva)

- kako bi se osiguralo da do 2030. manje od petine romske djece pohađa škole u kojima su većina ili sva djeca Romi
- romska djeca koja pohađaju škole u kojima su većina ili sva djeca Romi: 44 %

5. Povećati djelotvoran jednak pristup kvalitetnom i održivom zapošljavanju

Smanjiti razlike u zapošljavanju najmanje za pola

- kako bi se osiguralo da do 2030. najmanje 60 % Roma ima plaćeni posao
- plaćeno zaposlenje: Romi 43 %; opće stanovništvo 73,1% (razlika od 30,1 postotnih bodova)

Smanjiti rodno uvjetovane razlike u zapošljavanju Roma najmanje za pola

- kako bi se osiguralo da do 2030. najmanje 45 % Romkinja ima plaćeni posao
- Rodno uvjetovane razlike u zapošljavanju – Romi: 27 postotnih bodova (žene: 29 %, muškarci: 56 %; razlika među općim stanovništvom: 11,7 postotnih bodova (žene: 67,2 %, muškarci: 78,9 %)

Smanjiti razlike u stopi za skupinu NEET najmanje za pola

- kako bi se osiguralo da do 2030. manje od trećine mladih Roma budu u skupini mladih koji ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja te nisu u sustavu obrazovanja odraslih
- stopa za skupinu NEET (od 16 do 24 godine): Romi 62 %; opće stanovništvo 10,1 % (razlika od 51,9 postotnih bodova)

6. Poboljšati zdravlje Roma i povećati djelotvoran jednak pristup kvalitetnim uslugama

Smanjiti razlike u očekivanom životnom vijeku najmanje za pola

- kako bi se osiguralo da do 2030. Romkinje i Romi žive 5 godina dulje
- razlike u očekivanom životnom vijeku pri rođenju (opće stanovništvo u odnosu na Rome) Romkinje 10,4 godine; Romi 10,2 godine

7. Povećati djelotvoran jednak pristup odgovarajućem desegregiranom načinu stanovanja i

Smanjiti razlike u skromnim stambenim uvjetima najmanje za trećinu

- kako bi se osiguralo da do 2030. većina Roma više ne živi u skromnim stambenim uvjetima
- skromni stambeni uvjeti: Romi 61 %; opće stanovništvo 17,9 % (razlika: 43,1 postotnih bodova)

Smanjiti razlike u prenapučenosti najmanje za pola

- kako bi se osiguralo da do 2030. većina Roma više ne živi u prenapučenim kućanstvima
- prenapučenost: Romi 78%; opće stanovništvo 17,1 % (razlika od 60,9 postotnih bodova)

Osigurati da najmanje 95 % Roma ima pristup vodi i z slatine
pristup vodi iz slavine u stambenom prostoru: Romi 70 %, opće stanovništvo: 97,7 %

Razmatraju se i drugi pokazatelji²⁴.

²⁴ Druge pokazatelje razmatra radna skupina za pokazatelje koji se odnose na Rome i izvješćivanje koje koordinira Agencija Europske unije za temeljna prava. Oni se odnose primjerice na materijalnu neimaštinu i teške socijalne uvjete, pristup uslugama zdravstvene skrbi i socijalnim uslugama, stambenu segregaciju.

III. OBNOVLJENO I OJAČANO NACIONALNO DJELOVANJE ZA JEDNAKOST, UKLJUČIVANJE I SUDJELOVANJE

Za postizanje ciljeva ovog strateškog okvira potrebno je djelovanje kako na razini EU-a tako i na nacionalnoj razini. Ovaj komplementarni pristup jedini je način poticanja promjena u praksi. Državama članicama pripadaju glavne nadležnosti u područjima koja su obuhvaćena ovim okvirom te je potreban strukturirani pristup. Iako se položaj Roma razlikuje među zemljama, potrebno je povećati obveze i odgovornosti na nacionalnoj razini kako bi došlo do stvarne promjene u svakodnevnom životu Roma. To obuhvaća uključivanje civilnog društva i svih relevantnih dionika u pripremu nacionalnih strateških okvira za Rome.

Unapređivanje nacionalnog djelovanja putem nacionalnih strateških okvira za Rome

Države članice pozivaju se da razviju, donesu i primijene nacionalne strateške okvire za Rome koji uključuju:

- zajedničke značajke,
- minimalne obveze koje se trebaju odnositi na sve,
- moguće dodatne obveze ovisno o nacionalnom kontekstu,
- ambicioznije obveze za države članice s velikim brojem romskog stanovništva.

Prijedlozi tih elemenata navedeni su u nastavku. Ako je moguće, trebali bi se utvrditi posebni nacionalni ciljevi. Komisija će pomoći u ovom procesu pružanjem svih potrebnih smjernica. Isto tako će poduprijeti nacionalne mjere, među ostalim provedbom zakonodavstva o jednakosti, uvrštavanjem jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma u političke inicijative EU-a, mobilizacijom sredstava EU-a za Rome i suzbijanje antiromizma.

Države članice pozivaju se da dovrše razvoj tih nacionalnih okvira do rujna 2021. te da ih prosljede Komisiji.

Zajedno s ovom Komunikacijom, Komisija donosi Prijedlog **preporuke Vijeća** o jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma, u kojem se navodi popis posebnih mjera koje države članice trebaju poduzeti kako bi postigle ciljeve EU-a. Oni se stoga međusobno nadopunjuju. Predloženom se Preporukom ujedno usmjerava izgradnja kapaciteta i partnerstva među dionicima, uključujući nacionalne kontaktne točke za Rome, tijela za jednakost, civilno društvo i regionalne i lokalne dionike. Usto, njome se pružaju smjernice za osiguravanje bolje upotrebe sredstava EU-a i nacionalnih sredstava, kao i djelotvorno nacionalno praćenje, izvješćivanje i evaluaciju nacionalnih strateških okvira za Rome.

III.1. Smjernice za nacionalno djelovanje koje se temelje na zajedničkom, ali diferenciranom pristupu

Kako bi pomogla državama članicama u razvoju smislenih i djelotvornih nacionalnih strateških okvira za Rome, Komisija predlaže niz zajedničkih značajki, kao i minimalne obveze za sve nacionalne strateške okvire za Rome. Osim toga, s obzirom na to da se udio Roma kao i njihov nacionalni kontekst znatno razlikuje među državama članicama, Komisija predlaže dodatne i usmjerenije obveze. Time se prepoznaje raznolikost okolnosti u državama članicama i omogućuje zajednički, ali diferencirani pristup.

Prvo, Komisija predlaže da **svi nacionalni strateški okviri za Rome imaju sljedeće zajedničke značajke**:

- ✓ *Povećavanje usmjerenosti na jednakost kako bi se dopunio pristup uključivanja*: obuhvaćanje četiriju područja politike (obrazovanje, zapošljavanje, zdravstvena skrb i stanovanje) putem integriranog pristupa i dalje je ključno za uključivanje Roma, no isto je tako potrebna jasna usmjerenost na jednakost. Suzbijanje diskriminacije i antiromizma trebali bi biti ključni cilj i međusektorski prioritet u svakom području politike, nadopunjujući pristup uključivanja. Tom zajedničkom usmjerenošću trebalo bi se osigurati da Romi imaju djelotvoran pristup ekonomskoj i socijalnoj pravdi te jednakim mogućnostima.
- ✓ *Promicati sudjelovanje jačanjem položaja, suradnjom i povjerenjem*: smisleno sudjelovanje Roma mora se osigurati u svim fazama oblikovanja politika. Političko, ekonomsko i kulturno uključivanje Roma treba se promicati na način da osjete pripadnost kao punopravni članovi društva. Moraju se osigurati jačanje položaja i izgradnja kapaciteta Roma, civilnog društva i tijela javne vlasti, izgradnjom suradnje i povjerenja između dionika te između romskih i neromskih zajednica.
- ✓ *Odraditi raznolikost među Romima*: države članice trebale bi osigurati da se njihovim strateškim okvirima obuhvaćaju svi Romi na njihovu području i odražavaju potrebe različitih skupina pomoću intersekcijskog pristupa. Trebale bi imati na umu kako različiti aspekti identiteta u kombinaciji mogu pogoršati diskriminaciju. Trebale bi utvrditi kvantitativne i/ili kvalitativne ciljeve kako bi osigurale da se odražava raznolikost s obzirom na dob, spol, spolnu orijentaciju, mobilnost i druge osobne značajke.
- ✓ *Kombinirati općenito uključivanje i izričito, ali ne i isključivo usmjeravanje na Rome*²⁵: nacionalni strateški okviri za Rome trebali bi kombinirati općenito uključivanje i izričito, ali ne i isključivo usmjeravanje, osiguravajući da su glavne usluge uključive i da pružaju dodatnu ciljanu potporu za promicanje djelotvornog jednakog pristupa Roma pravima i uslugama. Oni bi trebali služiti kao instrumenti planiranja za upotrebu nacionalnih sredstava i sredstava EU-a za djelovanje usmjereno na Rome i reforme posvećene uključivanju.
- ✓ *Poboljšati određivanje ciljeva, prikupljanje podataka, praćenje i izvješćivanje*: nastojanje u postizanju glavnih ciljeva na razini EU-a i odgovarajućih kvantitativnih i/ili kvalitativnih nacionalnih ciljeva može potaknuti stvarni napredak prema jednakosti, uključivanju i sudjelovanju Roma. Podatke je potrebno redovno prikupljati kako bi se uključili u izvješćivanje i praćenje, poboljšale transparentnost i odgovornost te promicali prijenos politika i učenje o politikama²⁶.

Drugo, praktičnim provođenjem zajedničkih značajki, nadovezujući se na iskustva s trenutnim okvirom i nakon opsežnih savjetovanja²⁷ provedenih u posljednje dvije godine, Komisija poziva sve države članice da **u svoje nacionalne strateške okvire za Rome uključe najmanje sljedeće obveze**:

²⁵ Vidjeti [osnovna zajednička načela](#). 2. načelo (izričito, ali ne isključivo usmjeravanje) „podrazumijeva usredotočenost na Rome kao ciljanu skupinu, ali ne isključujući pritom druge osobe koje žive u sličnim socioekonomskim okolnostima”. 4. načelo (težnja uključivanju) odnosi se na težnju „da se Rome uključe u glavne društvene tokove (glavne obrazovne ustanove, redovni poslovi i uobičajen način stanovanja). Tamo gdje još uvijek postoje djelomično ili potpuno segregirano obrazovanje ili način stanovanja, politike uključivanja Roma moraju težiti prevladavanju tog nasljeđa. Treba izbjegavati razvoj umjetnih i odvojenih romskih tržišta rada”.

²⁶ Za pristup prikupljanju podataka koji se temelji na ljudskim pravima, potiču se nacionalna tijela da pregledaju [Europski priručnik o podacima o jednakosti \(revizija iz 2016.\)](#), [Smjernice za poboljšano prikupljanje i upotrebu podataka o jednakosti \(2018.\)](#) i [Prikupljanje podataka u području etničkog podrijetla \(2017.\)](#). Potiču se države članice da dodijele sredstva potrebna za takvo prikupljanje podataka i iskoriste potporu Agencije Europske unije za temeljna prava kako bi ojačale svoje kapacitete u tu svrhu.

²⁷ Vidjeti popratni dokument SWD(2020) 530 final.

U **nacionalnom strateškom okviru** potrebno je utvrditi:

- a) nacionalne osnovne vrijednosti i ciljeve za postizanje ciljeva i težnji EU-a na temelju sveobuhvatne procjene potreba;
- b) ciljeve i mjere za određene skupine (djeca, žene, mladi iz romske zajednice, starije romsko stanovništvo ili Romi s invaliditetom, oni koji se kao građani kreću unutar EU-a, državljani trećih zemalja, Romi bez državljanstva) kako bi se odrazila raznolikost među Romima, uključujući mjere kojima se uzima u obzir rodna perspektiva i koje su prilagođene djeci odnosno dobi;
- c) mjere za borbu protiv antiromizma i diskriminacije (npr. nacionalni akcijski planovi za suzbijanje rasizma);
- d) mjere za osiguravanje socioekonomske uključenosti marginaliziranih Roma, posebno u područjima obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene skrbi i stanovanja;
- e) kombinaciju ciljanih i glavnih mjera uzimajući u obzir posebne lokalne okolnosti i izričito otklanjajući prepreke koje Romima ne dopuštaju jednak pristup glavnim politikama²⁸;
- f) namjenski proračun za provedbu i praćenje²⁹ kojim se u potpunosti omogućuje upotreba socijalne inovacije i privatnog kapitala;
- g) mehanizme za izvješćivanje, praćenje i evaluaciju napretka u postizanju utvrđenih ciljeva;
- h) sustav savjetovanja o politikama i suradnje s romskim i proromskim civilnim društvom, resornim ministarstvima, tijelima za jednakost, drugim nacionalnim institucijama za zaštitu ljudskih prava i ostalim dionicima; i
- i) jačanje kapaciteta kako bi se potaklo aktivno sudjelovanje civilnog društva u svim fazama oblikovanja politika te osiguralo njegovo sudjelovanje u postupcima povezanim s nacionalnim platformama i platformom EU-a³⁰.

Nacionalne kontaktne točke za Rome trebale bi:

- a) dobiti ovlaštenja, dovoljno sredstava i osoblja kako bi mogle osigurati stalnu koordinaciju i praćenje; i
- b) podnositi redovno izvješće o napretku i sudjelovati u osnovnim djelatnostima mreže nacionalnih kontaktnih točaka za Rome kojom upravlja Komisija³¹.

Treće, uz ove zajedničke značajke i minimalne obveze, mogu biti važni i dodatni nacionalni napori, **u skladu s određenim nacionalnim kontekstom**. Izazovi u postizanju jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma razlikuju se ovisno o brojnosti romskog stanovništva i njihovu udjelu u ukupnom stanovništvu, kao i o širem ekonomskom kontekstu i posljedicama isključenosti i diskriminacije. Isto se tako razlikuju ovisno o tome gdje i kako žive Romi (seoska, gradska, promjenjiva, segregirana područja) i posebnim aspektima kao što su transnacionalna mobilnost, migracija ili problemi povezani s dokumentacijom o građanskom statusu. Ti se različiti izazovi mogu odražavati u nacionalnim strateškim okvirima za Rome, s diferenciranim ciljevima, razinama ulaganja i vrstama političkih rješenja. Ovisno o nacionalnom

²⁸ [Osnovna zajednička načela](#) za uključivanje Roma pružaju okvir za uspješno osmišljavanje i provedbu mjera koje vode uključivanju Roma. 2. i 4. načelo odnose se na kombiniranje ciljanih i glavnih mjera.

²⁹ Izrada programa država članica u vezi s posebnim ciljem fonda ESF+ za promicanje socioekonomske integracije marginaliziranih zajednica, kao što su Romi, mora ispuniti sve zahtjeve iz Priloga IV. [Komisijinom Prijedlogu uredbe o zajedničkim odredbama za razdoblje 2021.–2027.](#) u pogledu tematskog uvjeta koji omogućuje provedbu nacionalnih strateških okvira za Rome. Nekoliko drugih instrumenata financiranja EU-a, kao što su fondovi kohezijske politike, može se upotrijebiti za postizanje jednakosti i uključivanja Roma.

³⁰ Te platforme okupljaju vladine dionike i dionike civilnog društva. Cilj im je potaknuti suradnju i razmjenu iskustava o uspješnom uključivanju Roma.

³¹ Već u razdoblju 2011.–2020. uspostavljena je mreža nacionalnih kontaktnih točaka za Rome, koja omogućava razmjenu informacija i iskustava među državama članicama na europskoj razini.

kontekstu (kao što su mogućnost prikupljanja podataka, upotreba namjenskih ili redovnih sredstava EU-a, relativna brojnost i posebne potrebe njihova romskog stanovništva), Komisija poziva **države članice da preuzmu dodatne obveze** kako slijedi:

U **nacionalnom strateškom okviru** potrebno je isto tako utvrditi:

- a) nacionalne kvantitativne i kvalitativne ciljeve za svih sedam ciljeva EU-a i povezane težnje (ovisno o dostupnosti podataka);
- b) na koji će se način za potrebe Roma ulagati sredstva i financijski instrumenti EU-a i nacionalna sredstva; i
- c) na koji će se način institucionalnim ili administrativnim reformama pridonijeti jednakosti i uključivanju.

Nacionalne kontaktne točke za Rome trebale bi isto tako provesti srednjoročnu evaluaciju i reviziju nacionalnog strateškog okvira.

Četvrto, tamo gdje Romi predstavljaju značajan udio stanovništva (tj. daleko iznad 1 %)³², promicanje njihove jednakosti i uključivanja nije važno samo u pogledu temeljnih prava, već ima i jasan ekonomski značaj. U zemljama s većim udjelom Roma, ova skupina predstavlja sve veći udio stanovništva školskog uzrasta i buduće radne snage. Napretkom u pogledu socioekonomskog uključivanja Roma mogao bi se smanjiti nedostatak radne snage i vještina u vrijeme nepovoljnih demografskih kretanja te bi se mogli smanjiti socijalni izdaci. Ulaganje u bolje obrazovanje i usavršavanje prethodno isključene radne snage može pozitivno utjecati na rast produktivnosti. Osiguravanje da Romi mogu iskoristiti svoj potencijal kako bi pridonijeli gospodarstvu i društvu općenito dovest će do boljih socijalnih i ekonomskih ishoda za sve.

To opravdava potrebu za intenzivnijim obvezama i potporom EU-a, posebno upotrebom sredstava EU-a kako za ciljano djelovanje tako i za uključive reforme glavnih politika. Stoga su države članice sa znatnim brojem romskog stanovništva pozvane da u potpunosti primijene predloženi posebni cilj fonda ESF+ u promicanju socioekonomske integracije marginaliziranih zajednica kao što su Romi. Isto ih se tako potiče da ulože dodatne napore kako bi osigurale da raspoloživa sredstva doista budu upotrijebljena na dobrobit romskog stanovništva. To isto tako zahtijeva prikupljanje podataka razvrstanih prema etničkom podrijetlu i spolu radi potpore oblikovanju, praćenju i reviziji politike.

Uz minimalne obveze i one koje proizlaze iz nacionalnog konteksta, Komisija poziva **države članice sa znatnim brojem romskog stanovništva da u svoj nacionalni strateški okvir za Rome uključe ambicioznije obveze** navedene u nastavku.

U **nacionalnom strateškom okviru** potrebno je isto tako:

- a) predstaviti plan ili skup mjera za sprečavanje i suzbijanje antiromizma i diskriminacije, segregacije u obrazovanju i stanovanju te predrasuda i stereotipa o Romima (uključujući i na internetu);
- b) promicati jednakost i uključivanje Roma na regionalnoj i lokalnoj razini; i
- c) utvrditi način na koji će se ulagati sredstva EU-a i nacionalna sredstva te financijski instrumenti za uključivu reformu glavnih politika i ciljano djelovanje.

Treba **ojačati ulogu nacionalnih kontaktnih točaka za Rome** kako bi:

- a) mogle računati na poseban stručni tim i institucijski mandat kojim se osigurava politički utjecaj, djelotvorna međusektorska koordinacija i promicanje jednakosti i uključivanja Roma na regionalnoj i lokalnoj razini;

³² Četiri zemlje EU-a imaju brojno romsko stanovništvo (Bugarska: 9,94 %, Rumunjska: 9,02 %, Slovačka: 8,63 %, Mađarska: 7,49 %). U Češkoj je manje romskog stanovništva (1,90 %), kao i u Grčkoj (1,63 %) i Španjolskoj (1,55 %). Vidjeti [procjene Vijeća Europe za 2012.](#)

- b) bile (preko upravljačkih tijela fondova EU-a) uključene u koordinaciju međuvladinih rasprava o raspodjeli sredstava EU-a za Rome i u sustavno praćenje njihove upotrebe (npr. putem odbora za praćenje, provjere utjecaja na uključivanje Roma);
- c) osigurale nacionalna savjetovanja i dijalog za jačanje položaja Roma (posebno mladih i žena); i
- d) osigurale da se javnim politikama i univerzalnim uslugama djelotvorno obuhvate Romi, uključujući one koji žive u udaljenim ruralnim područjima (npr. hitne i srednjoročne mjere u doba krize, zakonodavna reforma, planiranje politika o obrazovanju, zapošljavanju, zdravstvenoj skrbi i stanovanju, druga područja socioekonomskog uključivanja, socijalne usluge, prijevoz, sustav minimalnog dohotka, zakonodavstvo o suzbijanju diskriminacije).

Konačno, u izradi i provedbi nacionalnih strateških okvira za Rome, državama članicama savjetuje se da razmotre **zajednička osnovna načela** za uključivanje Roma³³. Prilog 1.³⁴ pruža dodatne **smjernice za planiranje i provedbu politika** u suzbijanju antiromizma i multigeneracijskog siromaštva³⁵, promicanju sudjelovanja Roma i jačanje njihova položaja, odražavanju raznolikosti među Romima i kombiniranju ciljanih i općih pristupa. U njemu se isto tako utvrđuju smjernice za bolje **suočavanje s novim izazovima**, kao što je suočavanje s nesrazmjernim utjecajem kriza na Rome poput pandemije bolesti COVID-19, osiguravanje digitalne uključenosti i postizanje ekološke pravde. Usto, pruža smjernice za promicanje romske umjetnosti, povijesti i kulture (te osviještenosti o njima), kao i za promicanje socijalnih inovacija i eksperimentiranja u području politike.

Komisija će poduprijeti države članice u razvoju i provedbi njihovih nacionalnih strateških okvira za Rome, ne samo pomoću financijske potpore i mjera koordinacije, kao što je uzajamno učenje ili izgradnja kapaciteta, već i pomoću metodološke potpore³⁶ i Programa potpore strukturnim reformama za razvoj sustava praćenja i evaluacije³⁷. Države članice isto tako mogu dobiti potporu Agencije Europske unije za temeljna prava, tijela za jednakost i drugih nacionalnih institucija za zaštitu ljudskih prava i nacionalnih zavoda za statistiku kako bi osigurale ili poboljšale redovne kapacitete za prikupljanje podataka na nacionalnoj razini³⁸. Potpora EU-a bit će prilagođena razini obveza država članica.

III.2 Izvješćivanje i praćenje nacionalnog djelovanja i napretka u postizanju ciljeva

Kako bi se osiguralo djelotvornije prikupljanje podataka, izvješćivanje i praćenje napretka kako u pogledu ciljeva EU-a tako i u pogledu prethodno predloženih nacionalnih ciljeva, Komisija

³³ [Osnovna zajednička načela](#).

³⁴ U Prilogu 1. upotrijebljena su iskustva stečena evaluacijom okvira EU-a, [doprinosi triju izvješća stručnjaka i stajališta civilnog društva o politikama za Rome nakon 2020.](#) kao i stručna znanja Komisijinih službi.

³⁵ Tekućim projektom Komisije, koji će biti dovršen do kraja 2020., analiziraju se temeljni uzroci prijenosa siromaštva i isključenosti kroz generacije i predlažu se mjere za rješavanje tog problema. Još jedan projekt Komisije i Agencije za temeljna prava koji je u tijeku omogućit će stjecanje detaljnih saznanja o povezanosti između diskriminacije i ranjivosti u Europi na podnacionalnoj razini, o ulozi diskriminacije u relativnom riziku od socioekonomske isključenosti i je li pandemija bolesti COVID-19 imala veći utjecaj na Rome te jesu li joj Romi u određenim teritorijalnim kontekstima izloženi. Ti rezultati mogu poslužiti kao baza dokaza za sveobuhvatno djelovanje koje se odnosi i na nepovoljni socioekonomski položaj i na diskriminaciju.

³⁶ Posebno od Zajedničkog istraživačkog centra Komisije za nasumične procjene učinka odabranih ciljanih ili glavnih vodećih intervencija, ali i od Agencije za temeljna prava kako bi se procijenila prikladnost planiranih mjera.

³⁷ Primjerice, Rumunjska trenutačno prima tehničku potporu u okviru Programa potpore strukturnim reformama kako bi razvila sustav praćenja i evaluacije za provedbu strategije uključivanja Roma.

³⁸ Kako bi se uspostavilo načelo samoidentifikacije u prikupljanjima pojedinačnih podataka, npr. popis stanovništva, opširna istraživanja i prema potrebi administrativni podaci.

prvi put predlaže upotrebu **portfelja pokazatelja** (vidjeti Prilog 2.). To je posebno važno za uzajamno učenje među državama članicama. Navedeni portfelj razvila je radna skupina za pokazatelje koji se odnose na Rome i izvješćivanje koje koordinira Agencija Europske unije za temeljna prava, uključujući nacionalne kontaktne točke za Rome, nacionalne zavode za statistiku i Komisiju. Time će se isto tako omogućiti izvješćivanje o mjerama utvrđenima u predloženoj Preporuci Vijeća.

Izvješćivanje i praćenje nacionalnog djelovanja provodit će se kako na razini EU-a tako i na nacionalnoj razini. **Komisija će 2022. pregledati nacionalne strateške okvire za Rome**, ocijeniti preuzete obveze država članica i pružiti smjernice za sva potrebna poboljšanja.

Od država se članica traži da izvješćuju o provedbi nacionalnih strateških okvira za Rome svake dvije godine, od 2023. nadalje, uključujući mjere za promicanje jednakosti, uključivanja i sudjelovanja te potpunu upotrebu portfelja pokazatelja. Izvješćivanje bi trebalo biti usmjereno na provedbu obveza utvrđenih u nacionalnim okvirima, uključujući prema potrebi postizanje nacionalnih ciljeva. Ta bi se izvješća trebala objaviti radi povećanja transparentnosti i promicanja informiranja o politikama. O strateškim okvirima i završnim izvješćima isto bi se tako trebalo raspravljati u nacionalnim parlamentima.

Komisija traži od **Agencije Europske unije za temeljna prava** da provodi **redovito istraživanje o Romima** svake četiri godine počevši od 2020. kako bi osigurala potrebne osnovne, srednjoročne i krajnje podatke za mjerenje promjena³⁹. Od Agencije Europske unije za temeljna prava isto se tako traži da podrži napore država članica u prikupljanju podataka i izvješćivanju, uključujući putem radne skupine za pokazatelje koji se odnose na Rome i izvješćivanje, a ti će podaci poslužiti Komisiji za praćenje i analizu nacionalnog napretka.

Nacionalna izvješća poslužit će, zajedno s doprinosima civilnog društva i podacima Agencije Europske unije za temeljna prava, kao osnova za **periodična izvješća Komisije o praćenju**, koja se izdaju svake dvije godine. Komisija će isto tako provesti srednjoročnu i *ex-post* **evaluaciju** strateškog okvira EU-a za Rome.

IV. DJELOVANJE EU-A

Države članice ključni su dionici koji Romima omogućuju promjene u praksi. Djelovanjem i potporom EU-a dopunit će se nacionalni naponi u ostvarivanju napretka i postizanju ciljeva i težnji EU-a do 2030.

IV.1. Provedba zakonodavstva EU-a

Djelovanje za suzbijanje antiromizma i diskriminacije Roma temelji se na uspostavljenom pravnom okviru EU-a, uključujući opća načela nediskriminacije i jednakosti koja su utvrđena u Ugovorima, a potvrđena u Povelji Europske unije o temeljnim pravima,⁴⁰ kao i Direktivi o rasnoj jednakosti⁴¹ i Okvirnoj odluci Vijeća u pogledu rasizma i ksenofobije⁴². Kako je naglašeno u akcijskom planu EU-a za suzbijanje rasizma za razdoblje 2020.–2025., sveobuhvatan sustav zaštite od diskriminacije zahtijeva prije svega djelotvornu provedbu pravnog okvira kako bi se osiguralo da se pojedinačna prava i obveze poštuju u praksi. Takvo djelovanje nadilazi pitanje Roma, ali će donijeti izravnu korist romskim zajednicama.

³⁹ 2021. istraživanje će se proširiti na Srbiju i Sjevernu Makedoniju.

⁴⁰ Vidjeti posebno članak 2. i članak 3. stavak 3. Ugovora o Europskoj uniji ([UEU](#)), članke 8., 10. i 19. i članak 67. stavak 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije ([UFEU](#)) i članke 20. i 21. [Povelje](#).

⁴¹ [2000/43/EZ](#)

⁴² [2008/913/PUP](#)

Komisija će nastaviti pratiti i primjenjivati **Direktivu o rasnoj jednakosti** provođenjem istraga o sustavnoj diskriminaciji i pokretanjem postupaka zbog povrede, ako je potrebno, kako bi se potaknule promjene u nacionalnom zakonodavstvu i politici. Posljednjih se godina posebna pažnja posvetila diskriminaciji romske djece u obrazovanju. Komisija će pružiti smjernice i osposobljavanje, kao i financijsku potporu za prikupljanje podataka o jednakosti i djelotvornu primjenu i provedbu Direktive, među ostalim zastupanjem interesa žrtava. Kao što je najavljeno u akcijskom planu EU-a za suzbijanje rasizma, Komisija će 2021. izvijestiti o primjeni Direktive⁴³, a do 2022. nastaviti postupati u skladu sa svim primjenjivim zakonodavstvom. Osim toga, Komisija će nastaviti podržavati rad tijela za jednakost koja u svojem radu⁴⁴ veliku prednost daju nastojanjima za poboljšanje položaja i iskustva Roma. Komisija će pratiti provedbu Preporuke Komisije o standardima za tijela za jednakost⁴⁵. Uloga i neovisnost tijela za jednakost te potencijalna potreba za novim zakonodavstvom za jačanje uloge tih tijela bit će važna tema u izvješću za 2021.

Komisija će isto tako nastaviti sa svojim radom na sprečavanju i suzbijanju rasizma i ksenofobije, posebno povećanjem evidentiranja i prijavljivanja zločina iz mržnje uz potporu Agencije Europske unije za temeljna prava te će nastaviti s poboljšanjem strategija osposobljavanja za provođenje zakona i jačanjem potpore žrtvama zločina iz mržnje. Prema Agenciji Europske unije za temeljna prava⁴⁶, Romi bilježe visoku stopu (30 % ispitanika romskog podrijetla) uznemiravanja potaknutog mržnjom. Komisija naglašava svoju obvezu da će osigurati cjelovito i ispravno prenošenje i provedbu **Okvirne odluke Vijeća u pogledu rasizma i ksenofobije** i, prema potrebi, pokrenuti postupke zbog povrede⁴⁷. Kao preduvjet za suzbijanje antiromizma potrebno je u potpunosti i pravilno prenijeti u zakonodavstvo država članica minimalne standarde utvrđene za kriminalizaciju govora mržnje, poricanja, opravdavanja ili grubog umanjivanja holokausta. Kao i druge osobe koje su pripadnici etničkih ili rasnih manjina, Romi su pogođeni govorom mržnje na internetu, a antiromizam je jedan od najčešće prijavljenih razloga za govor mržnje. Komisija će nastaviti surađivati s informatičkim poduzećima na suzbijanju nezakonitog govora mržnje na internetu te proširiti djelovanje i na druge platforme društvenih medija⁴⁸. Okvirna odluka dopunjena je Direktivom o pravima žrtava⁴⁹, čiji je cilj, među ostalim, osigurati pravdu, zaštitu i potporu žrtvama zločina iz mržnje i govora mržnje. Strategijom EU-a o pravima žrtava (2020.–2025.) uzimaju se u obzir posebne potrebe žrtava zločina iz mržnje, uključujući Rome⁵⁰.

IV.2. Uvrštavanje jednakosti Roma u političke inicijative EU-a i mobilizacija sredstava EU-a za Rome⁵¹

Uvrštavanje jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma u sve relevantne inicijative Komisije bit će ključno za postizanje ciljeva utvrđenih u ovom strateškom okviru. Pri izradi politika, od socioekonomske uključenosti do umjetne inteligencije, od zelenog plana do digitalne

⁴³ Izvješćem će se obuhvatiti i primjena [Direktive Vijeća 2000/78/EZ od 27. studenoga 2000. o uspostavi općeg okvira za jednako postupanje pri zapošljavanju i obavljanju zanimanja \(SL L 303, 2.12.2000., str. 16.\)](#).

⁴⁴ Europska mreža tijela za jednakost (Equinet), 28. srpnja 2020.: [Roma and Traveller inclusion: towards a new EU framework, learning from the work of equality bodies \(Uključivanje Roma i Putnika: susret novom okviru EU-a, prikupljanje iskustava iz rada tijela za jednakost\)](#).

⁴⁵ [C\(2018\)3850 final](#).

⁴⁶ Agencija Europske unije za temeljna prava, 2017., *Second European Minorities and Discrimination Survey* (Drugo istraživanje o manjinama i diskriminaciji u Europi).

⁴⁷ Akcijski plan EU-a za antirasizam za razdoblje 2020.–2025., [COM\(2020\) 565 final](#).

⁴⁸ Vidjeti rad u pogledu [Kodeksa ponašanja pri suzbijanju nezakonitog govora mržnje na internetu](#), [C\(2018\) 1177 final](#).

⁴⁹ 2012/29/EU.

⁵⁰ [COM\(2020\) 258 final](#).

⁵¹ Vidjeti Prilog 3. Radnom dokumentu službi za više informacija o relevantnim glavnim političkim inicijativama EU-a i upotrebi sredstava EU-a.

uključenosti i od suzbijanja govora mržnje do migracijskih politika, integracija dimenzije ravnopravnosti podrazumijeva i to da se trebamo pobrinuti da europske i nacionalne politike **služe interesima svih Roma**. Kao dio svojih aktivnosti za promicanje jednakosti za sve i jednakosti u svakom smislu, interna radna skupina Komisije za jednakost nastojat će osigurati da se suzbijanje diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla i njezino preklapanje s drugim razlozima za diskriminaciju integrira u **sve politike, zakonodavstvo i programe financiranja EU-a**. U provedbi akcijskog plana EU-a za suzbijanje rasizma za razdoblje 2020.–2025. uvijek će se uzeti u obzir perspektiva Roma. Smjernicama i osposobljavanjem pružit će se potpora svima koji sudjeluju u integraciji perspektive jednakosti u svaku fazu intervencija EU-a, a aktivnije savjetovanje organizacija koje predstavljaju Rome promicat će se tijekom cijelog ciklusa politika Komisije.

Interna **radna skupina Komisije za Rome**⁵² nastavit će uključivati različite službe Komisije na različitim razinama u prioritetnim područjima, kao što je djelotvorna upotreba sredstava EU-a za promicanje jednakosti i uključivanja Roma.

Novim instrumentom za oporavak i otpornost u okviru instrumenta **NextGeneration EU** podupirat će se ulaganja i reforme bitne za trajni oporavak te poticati gospodarska i socijalna otpornost i kohezija. Kako bi dobile potporu, države članice morat će izraditi planove za oporavak i otpornost kojima se otklanjaju gospodarske i socijalne posljedice krize, a ti će planovi morati obuhvatiti prelazak na digitalno i zeleno gospodarstvo te relevantne prioritete utvrđene u okviru europskog semestra. Zahvaljujući toj potpori države članice imat će mogućnosti za poticanje uključivanja marginaliziranih skupina, među ostalim Roma i drugih osoba manjinskog rasnog ili etničkog podrijetla. Prijedlozima Komisije za **višegodišnji financijski okvir** promiču se uključivanje Roma i suzbijanje diskriminacije, posebno u okviru Europskog socijalnog fonda plus (ESF+), Europskog fonda za regionalni razvoj (EFRR) i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR). Komisija je 2019. u nekoliko izvješća za pojedine zemlje u okviru **europskog semestra** naglasila važnost uključivanja Roma⁵³; spomenuta bi se pitanja trebala uvrstiti u programe za razdoblje 2021.–2027.

Komisijin prijedlog za uredbe o **zajedničkim odredbama, ESF-u plus, EFRR-u i EPFRR-u**⁵⁴:

- ✓ pružiti financijsku potporu za provedbu nacionalnih strateških okvira i mjera za Rome, uključujući ljudske resurse, infrastrukturu i izgradnju kapaciteta,
- ✓ osigurati da se u svim programima promiču jednake mogućnosti za sve, bez diskriminacije na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije, tijekom njihove pripreme, provedbe, praćenja i evaluacije,
- ✓ zatražiti da se ispune tematski (nacionalni strateški okvir politika u pogledu Roma, nacionalni strateški okvir politika za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva) i horizontalni (Povelja o temeljnim pravima) uvjeti koji omogućuju provedbu tijekom razdoblja 2021.–2027.,
- ✓ zahtijevati da se najmanje 25 % sredstava iz ESF-a plus upotrijebi za poticanje socijalne uključenosti, osiguravajući da je minimalni iznos usmjeren na one kojima je to najpotrebnije, i
- ✓ naglasiti „načelo partnerstva”, tj. sudjelovanje svih relevantnih dionika, uključujući tijela koja zastupaju socijalnu uključenost, nediskriminaciju i temeljna prava kao i organizacije civilnog društva, u pripremi i provedbi programa i sporazuma o partnerstvu te u odborima za praćenje.

⁵² Osnovana je 2010. i sastoji se od predstavnika glavnih uprava JUST, EMPL, EAC, SANTE, NEAR, HOME, REGIO i AGRI.

⁵³ Vidjeti [izvješća za](#) BG, CZ, ES, HU, RO i SK. a posebno njihov Prilog D.

⁵⁴ [COM\(2018\) 375 final](#), [COM\(2018\) 382 final](#), [COM\(2018\) 392 final](#).

Države članice imaju ključnu ulogu u oblikovanju javnih politika i povećavanju upotrebe programa financiranja za potporu Romima budući da one izvršavaju veći dio proračuna EU-a u okviru podijeljenog upravljanja. Komisija stoga poziva države članice da sredstva iz višegodišnjeg financijskog okvira za razdoblje 2021.–2027. (VFO) i instrumenta NextGeneration EU usmjere na rješavanje poteškoća s kojima se suočavaju Romi i zadovoljavanje njihovih potreba, s ciljem provedbe obveza preuzetih u okviru svojih nacionalnih strateških okvira za Rome. Komisija će nastojati osigurati da se izazovi pojedinih zemalja koji su utvrđeni u okviru europskog semestra na odgovarajući način razmotre u predstojećim sporazumima o partnerstvu te da se mjere za promicanje jednakosti i uključivanja provode putem operativnih programa. Komisija će pomno pratiti je li u tim državama članicama uspostavljena dvostruka strategija kojom se s jedne strane osigurava uključivost usluga, a s druge strane pružaju ciljani programi za marginalizirane romske zajednice, te je li ona obuhvaćena programskim dokumentima za razdoblje 2021.–2027. Cilj je uvjeta koji omogućuju provedbu, a koji se primjenjuju na određena sredstva EU-a u razdoblju 2021.–2027. koje je predložila Komisija, osigurati poštovanje temeljnih prava, kao i jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma.

Kako bi se poboljšala učinkovitost i djelotvornost u pogledu intervencija povezanih s Romima, Komisija će podržati transnacionalno učenje kako u pogledu politika tako i u pogledu financiranja, kao što su mreža upravljačkih tijela EURoma⁵⁵ i nacionalne kontaktne točke za Rome.

Programom InvestEU⁵⁶ u okviru njegove sastavnice za socijalna ulaganja i vještine isto se tako može pridonijeti socioekonomskom uključivanju marginaliziranih skupina, uključujući Rome. To se može ostvariti inovativnim metodama financiranja kao što su obveznice sa socijalnim učinkom i projekti usmjereni na ishod, među ostalim i kombiniranjem s bespovratnim sredstvima EU-a i/ili financijskim instrumentima iz sektorskih programa ili kombiniranjem različitih izvora financiranja EU-a. Komisija će provesti usmjerene pilot-inicijative s ciljem ispitivanja i dokazivanja radnih pristupa za konkretne aspekte uključivanja (stanovanje, zapošljavanje, socijalno osiguranje) upotrebom inovativnih metoda financiranja, koje bi se mogle preuzeti/proširiti ili ponovno primijeniti putem većih programa na nacionalnoj razini ili na razini EU-a. Države članice moći će putem instrumenta za tehničku potporu zatražiti tehničku potporu za uvrštavanje pitanja jednakosti Roma u postupke oblikovanja politika i provedbi reformi.

IV.3. Djelovanje i potpora EU-a za promicanje romskog sudjelovanja, uključivanja i raznolikosti

U akcijskom planu EU-a za suzbijanje rasizma za razdoblje 2020.–2025., Komisija se obvezala biti primjer kao institucija poduzimajući korake za **poboljšanje reprezentativnosti osoblja Komisije kroz mjere usmjerene na zapošljavanje i odabir**. Tijekom provedbe ovih mjera Komisija će osigurati da se one odnose i na Rome. Komisija poziva ostale institucije EU-a da poduzmu korake za poticanje raznolikosti i uključivanja na svojim radnim mjestima.

Komisija će organizirati redovne sastanke s predstavnicima⁵⁷ država članica, **civilnim društvom na razini EU-a i međunarodnim organizacijama**, nastojeći ostvariti više uzajamnog učenja. Isto će tako osigurati redovne razmjene među dionicima. Komisija će nastaviti organizirati sastanke o **kohezijskoj politici** s organizacijama civilnog društva („strukturirani dijalog”) u

⁵⁵ [Mreža](#) koju je 2007. pokrenulo španjolsko upravljačko tijelo ESF-a.

⁵⁶ Program InvestEU (2021.–2027.), vidjeti i Prilog 3. Radnom dokumentu službi.

⁵⁷ U kontekstu mreže nacionalnih kontaktnih točaka za Rome.

razdoblju 2021.–2027. Održavat će zatvorene dijaloške sastanke s romskim organizacijama civilnog društva o kretanjima u kohezijskoj politici.

Kao što je predložio Europski parlament⁵⁸, Komisija će pokrenuti novi ciklus izgradnje kapaciteta romskog civilnog društva kako bi se omogućilo **koordinirano neovisno praćenje i izvješćivanje koje provodi civilno društvo**, nadovezujući se na iskustva iz projekta [Roma Civil Monitor](#) (2017.–2020.). Izvješća o koordiniranom neovisnom praćenju koje provodi civilno društvo planiraju se u dvogodišnjim ciklusima koji počinju 2022.

Komisija će nastojati povećati utjecaj **europske platforme za Rome**⁵⁹, okupljanjem nacionalnih vlada, EU-a, međunarodnih organizacija i predstavnika romskog civilnog društva, s ciljem poticanja suradnje i razmjene iskustava. Organizirat će tematske, nacionalne i regionalne revizije nacionalnih strateških okvira na temelju rezultata projekta praćenja koje provodi romsko civilno društvo (Roma Civil Monitor) i nacionalnih izvješća o praćenju.

Kroz financiranje nacionalnih platformi za Rome, Komisija će promicati reformu tih platformi⁶⁰, posebno tako što će u njih uključiti više predstavnika romskog stanovništva. Treba ih proširiti na nove dionike (npr. organizacije za prava djece, privatni sektor) kako bi se omogućilo novo učenje, iskoristio potencijal socijalnih inovacija, promijenio mentalitet i kako bi se postigle trajne socijalne promjene. Za poticanje **aktivnog sudjelovanja Roma, posebno žena i mladih**, trebalo bi izabrati predstavnika platforme za transnacionalno umrežavanje između nacionalnih i europskih platformi za Rome, dok bi mladim Romima trebalo ponuditi namjenska pripravništva ili niže funkcije u nacionalnim strukturama povezanim s primjenom nacionalnih platformi za Rome. Sinergije s drugim inicijativama EU-a, nacionalnim ili međunarodnim inicijativama, posebno s projektom praćenja koje provodi civilno društvo, trebale bi se upotrijebiti za poticanje uzajamnog učenja i prijenosa politika.

IV.4. Djelovanje i potpora EU-a za promicanje jednakosti i suzbijanje antiromizma

Za promicanje jednakosti Roma suzbijanjem antiromizma, Komisija će poduprijeti aktivnosti kojima se **promiču pozitivan govor** i dobri primjeri iz romske zajednice, **bori protiv stereotipa**, podiže **svijest o romskoj povijesti i kulturi** i promiče **istina i pomirenje** u okviru programa za građane, jednakost, prava i vrijednosti.

Komisija će s UNESCO-om zajednički voditi kampanju za suzbijanje **dezinformacija, govora mržnje i teorija zavjere**, uključujući one koji se odnose na Rome. Nastavit će pružati potporu privatnom sektoru putem platforme povelja o raznolikosti EU-a i proučavati načine suradnje s medijima radi stvaranja pozitivnog govora i promicanja jednakosti i raznolikosti u svim sferama. Nadovezujući se na postojeće iskustvo⁶¹, Komisija će pripremiti niz seminara o rasnim i etničkim stereotipima, među ostalim i u pogledu Roma, na kojima će sudjelovati novinari, organizacije civilnog društva i predstavnici osoba manjinskog rasnog ili etničkog podrijetla.

⁵⁸ [Pripremno djelovanje za 2020. – Praćenje koje provodi romsko civilno društvo \(Roma Civil Monitor\) – Jačanje kapaciteta i uključivanje romskog i proromskog civilnog društva u praćenje i reviziju politika.](#)

⁵⁹ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/roma-and-eu/european-platform-roma-inclusion_en.

⁶⁰ Nacionalne platforme za Rome procesi su sudjelovanja i savjetovanja koje provode i njima upravljaju nacionalne kontakt točke za Rome s ciljem poticanja dijaloga, uzajamnog učenja, suradnje i sudjelovanja u razvoju, provedbi i praćenju nacionalnih strateških okvira, uz potporu Komisije putem redovnih poziva za financijsku potporu. Nacionalne platforme za Rome trebale bi pridonijeti oblikovanju, provedbi, praćenju i reviziji politika. Glavna misija Platforma trostruka je: proširiti rasprave o politikama u pogledu provedbe nacionalnih strateških okvira za Rome, produbiti domaće strukture odgovornosti i ojačati veze između lokalne i nacionalne razine.

⁶¹ Vidjeti [Medijski seminar – sprečavanje diskriminacije Roma](#).

Putem Komisijinih **aktivnosti informiranja** promicat će se prednosti koje donose jednakost i raznolikost⁶². Komisija će organizirati niz događanja za podizanje svijesti usmjerenih na države članice s velikim romskim zajednicama, kako bi suzbila stereotipe, promicala kulturnu raznolikost, jačala položaj djece, mladih i žena iz romske zajednice i isticala ih kao dobre primjere u raznolikim zajednicama te kako bi okupljala zajednice.

Osviještenost o posljedicama višestruke diskriminacije Romkinja bit će usklađena s informativnom kampanjom o **suzbijanju rodni stereotipa** na razini EU-a, u kojoj se primjenjuje interseksijski pristup na sve sfere života, kao dio strategije za rodnu ravnopravnost.

Komisija će:

- provesti postojeće zakonodavstvo EU-a kojim se Romi štite od diskriminacije i rasizma te prema potrebi dopuniti zakonodavni okvir,
- uvrstiti jednakost Roma u političke inicijative EU-a i mobilizirati sredstva EU-a za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma,
- poduzeti korake za poboljšanje raznolikosti osoblja Komisije,
- pokrenuti novi ciklus izgradnje kapaciteta romskog civilnog društva i ojačati europske i nacionalne platforme za Rome,
- promicati pozitivan govor i dobre primjere iz romske zajednice, boriti se protiv negativnih stereotipa, podizati svijest o romskoj povijesti i kulturi te promicati istinu i pomirenje.

V. PROMICANJE JEDNAKOSTI, UKLJUČIVANJA I SUDJELOVANJA ROMA IZVAN EU-A

EU i države članice trebale bi promicati jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma u svojem **vanjskom djelovanju**, posebno u okviru svojih politika proširenja, susjedstva, razvoja i humanitarnih politika.

Regija **zapadnog Balkana** geostrateški je prioritet EU-a. Komunikacija Komisije iz veljače 2020.⁶³ poziva na usklađivanje s politikama EU-a, uključujući potporu onima koji su u najtežem položaju. Partneri iz zemalja zapadnog Balkana već su dobrovoljno proveli usklađivanje s okvirom EU-a za nacionalne strategije integracije Roma do 2020. i postigli su neke vrijedne napretke. Na Sastanku na vrhu EU-a i zemalja zapadnog Balkana u Zagrebu u svibnju 2020. čelnici EU-a potvrdili su svoju potporu europskoj perspektivi zapadnog Balkana i svoju odlučnost u jačanju potpore njegovoj političkoj, ekonomskoj i socijalnoj transformaciji⁶⁴. Pozdravili su snažnu predanost partnera iz zemalja zapadnog Balkana prvenstvu demokracije i vladavine prava, uključujući ljudska prava, rodnu ravnopravnost i manjinska prava⁶⁵.

Prisutnost Roma na zapadnom Balkanu značajno je i slično situacijama u državama članicama EU-a sa znatnim brojem romskog stanovništva. Postoje jasni argumenti zašto se postizanje jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma u EU-u i **zemljama zapadnog Balkana** treba ostvarivati na isti način, uključujući primjenu istih ciljeva za razdoblje do 2030. Premijeri zemalja zapadnog Balkana u srpnju 2019. donijeli su **Izjavu o integraciji Roma u proces proširenja EU-a**, obvezujući se na konkretno poboljšanje položaja Roma u pogledu

⁶² Primjerice iz perspektive Romkinja: [Jednake mogućnosti – učinimo ih dostupne svima](#).

⁶³ Unaprjeđenje procesa pristupanja – Vjerodostojna perspektiva proširenja EU-a za zapadni Balkan – [COM\(2020\) 57 final](#).

⁶⁴ Sastanak na vrhu EU-a i zemalja zapadnog Balkana, od 5. do 6. svibnja 2020., zaključci Vijeća i Komunikacija [COM\(2020\) 315 final](#).

⁶⁵ [Zagrebačka izjava](#).

obrazovanja, zapošljavanja, zdravstvene skrbi, stanovanja, popisivanja stanovništva i- nediskriminacije do trenutka njihova pristupanja⁶⁶. EU će nastaviti podržavati provedbu Deklaracije i rad na prikupljanju podataka, pripremi proračuna u kojem se uzimaju u obzir potrebe Roma i mapiranju stambenih naselja u kojima žive Romi. Postupno usklađivanje s ciljevima i metodologijom EU-a bit će dio europske perspektive za sve zemlje koje žele pristupiti EU-u.

Partneri iz zemalja zapadnog Balkana, slično postupku semestra za države članice EU-a, predstavljaju godišnje programe gospodarskih reformi, uključujući reforme za jačanje konkurentnosti i poboljšanje uvjeta za uključiv rast i otvaranje novih radnih mjesta. U okviru programa gospodarskih reformi izvješćuje se o socijalnoj uključenosti, smanjenju siromaštva i jednakim mogućnostima, uključujući za Rome. **Instrument pretpristupne pomoći za razdoblje 2021.–2027.**, nakon što se donese, nastavit će pružati potporu reformama i usklađivanju sa zahtjevima EU-a na regionalnoj i nacionalnoj razini. Ekonomskim i investicijskim planom za zemlje zapadnog Balkana utvrđuju se prioritetna područja ulaganja za poticanje konvergencije, rasta i konkurentnosti u regiji, posebno pružanjem potpore marginaliziranim skupinama i manjinama, osobito romskim zajednicama⁶⁷. S ciljem promicanja uključivanja Roma⁶⁸, isto će se tako mobilizirati dodatna odgovarajuća sredstva EU-a, povezana s oporavkom nakon pandemije bolesti COVID-19 ili drugim mjerama potpore za vanjske odnose, kao što je Instrument za susjedstvo, razvoj i suradnju.

EU će nastaviti promicati nediskriminaciju i jednakost u cijelom svijetu na temelju strateškog okvira EU-a⁶⁹, **akcijskih planova EU-a o ljudskim pravima i demokraciji (2020.–2024.)**⁷⁰ i akcijskih planova EU-a za rodnu ravnopravnost⁷¹ te će rješavati pitanja Roma u provedbi **smjernica EU-a o nediskriminaciji u vanjskom djelovanju**⁷² iz 2019. Djelovanjem EU-a dopunit će se nacionalne inicijative i podržati civilno društvo. Jednakost i uključivanje Roma bit će redovna tema dnevnog reda u pogledu ljudskih prava i drugih političkih dijaloga sa zemljama izvan EU-a sa znatnim brojem romskog stanovništva. EU će i dalje aktivno sudjelovati na postizanju jednakosti Roma u regionalnim i multilateralnim forumima, posebno Vijeću Europe, Organizaciji za europsku sigurnost i suradnju te Ujedinjenim narodima.

⁶⁶ Povećati zaposlenost Roma (sa 16,5 % na 25 %), završeno obvezno obrazovanje (s 51 % na 90 %), osigurati zdravstveno osiguranje (najmanje 95 %), legalizacija stanovanja, spriječiti diskriminaciju, osigurati da su uključeni na popis stanovništva kao punopravni građani. [Poznanska izjava](#).

⁶⁷ COM (2020) 641 final, donesena 6. listopada 2020.

⁶⁸ Komunikacija Komisije: *Potpora zapadnom Balkanu u borbi protiv bolesti COVID-19 i za oporavak nakon pandemije* (COM(2020) 315 final).

⁶⁹ 11855/12 Prilog II., Vijeće EU-a, 25. lipnja 2012.

⁷⁰ Akcijski planovi EU-a o ljudskim pravima i demokraciji 2012.–2014. i 2015.–2019.; [Zajednička komunikacija i Akcijski plan EU-a za ljudska prava i demokraciju \(2020.–2024.\)](#) koje je 25. ožujka 2020. donio Kolegij, predviđeno vrijeme donošenja za Vijeće zadnje je tromjesečje 2020.

⁷¹ Rodna ravnopravnost i jačanje položaja žena: vanjskim odnosima EU-a u razdoblju 2016.–2020. do preobrazbe života djevojčica i žena [SWD \(2015\) 182](#) i planirani program koji će ga zamijeniti.

⁷² [Smjernice EU-a o ljudskim pravima i nediskriminaciji u vanjskom djelovanju](#).

VI. ZAKLJUČAK

Romi su stoljećima pridonosili kulturnom bogatstvu, raznolikosti, gospodarstvu i zajedničkoj povijesti Europe. Dužnost je EU-a zaštititi svoju romsku manjinu od diskriminacije, antiromizma i socijalne isključenosti. Za postizanje jednakosti, uključivanja i sudjelovanja Roma potrebno je da se sve institucije EU-a, nacionalne vlade i agencije EU-a, tijela za jednakost i druge institucije za ljudska prava udruže i poduzmu mjere u suradnji s civilnim društvom i međunarodnim organizacijama, te da i sami Romi budu u potpunosti uključeni. Komisija poziva Europski parlament da podrži ovaj strateški okvir i poziva Vijeće da usmjeri svoje napore na brzo donošenje predložene **Preporuke za jednakost, uključivanje i sudjelovanje Roma**, osiguravajući pritom blisku suradnju država članica i Komisije. Zajedničkim radom možemo postići stvaran napredak do 2030. u stvaranju Europe u kojoj pojedinci romskog podrijetla i romske zajednice u svojoj raznolikosti imaju jednake mogućnosti u svim sferama života, imaju koristi od socioekonomske uključenosti i ravnopravno sudjeluju u društvu.